

VŠĮ ŽIEDINĖ
EKONOMIKA

www.circulareconomy.lt

Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministerijai

2025-01-25 Nr. ŽŪM-1-25

Pasiūlymai Žemės ūkio ministerijai dėl XIX Vyriausybės programos prioritetų ir kitų žemės ūkio sektoriaus veiksmų įgyvendinimo

VšĮ „Žiedinė ekonomika“ atstovai dalyvavo Žemės ūkio ministerijos pasiūlymų dėl XIX Vyriausybės programos prioritetų įgyvendinimo pristatymuose. Daug iš jų yra plataus užmojo ir gali reikšmingai prisidėti prie tvaresnio žemės ūkio bei gyvybingo kaimo. Tačiau norėtume atkreipti dėmesį, kad pasiūlymai neužtikrina sveikos aplinkos ir iki galo neatliepia reikalingų pokyčių pagal direktyvą 2016/2284¹ dėl tam tikrų valstybėse narėse į atmosferą išmetamų teršalų kiekio mažinimo, direktyvą 91/676² dėl vandenių apsaugos nuo taršos iš žemės ūkio šaltinių bei reglamentus 2021/1119³ ir 2018/841⁴. Todėl pateikiame tokius pasiūlymus XIX Vyriausybės programai⁵ ir kitų žemės ūkio sektoriaus veiksmų įgyvendinimui:

1. Užtikrinti, kad Lietuvos žemės ūkio ir maisto pramonės gamyba būtų ne mažesnė nei nacionaliniai poreikiai

Šiuo metu Lietuvoje dominuoja grūdų auginimas, kurio dauguma yra eksportuojama, o, pvz., daržovių ir vaisių auginimas nepakankamas užtikrinti nacionalinius poreikius⁶. Tai reiškia, kad kol nebus įgyvendinta ši sąlyga, žemės ūkis reikšmingai neužtikrina nacionalinio saugumo.

Atitinka XIX Vyriausybės programos 744 ir 745 punktus.

2. Mažinti neigiamą poveikį aplinkai, klimatui ir biologinei įvairovei, įgyvendinant geros agrarinės ir aplinkosauginės būklės standartus, valdymo reikalavimus ir paramos priemones.

Siekiant sumažinti neigiamą poveikį aplinkai, klimatui ir biologinei įvairovei bei užtikrinti esamų įsipareigojimų susijusių su oro ir vandens tarša bei klimatu, būtina ne tik plėsti ekoschemas, bet ir keisti geros agrarinės būklės standartus ir valdymo reikalavimus. Pavyzdžiui, neariminės žemdirbystės taikymo plotai Lietuvoje nuo 244 tūkst. hektarų 2020 m. padidėjo iki 1 473 tūkst. hektarų 2024 m., o tai sudaro daugiau nei 50 % viso deklaruoto ploto. Esant tokiai transformacijai, tikslinga ateityje (pvz., 2028 m.) nustatyti GAAB standartą, kad arimas vykdomas

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016L2284>

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:31991L0676>

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021R1119>

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018R0841>

⁵ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/Ob418dc0b89811ef88c08519262548c4>

⁶ <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-aplinka-zemes-ukis-ir-energetika-2023/zemes-ukis/zemes-ukio-produkcija>

tik iki 10 cm. Tai leistų sustabdyti dirvožemio organinės medžiagos praradimą bei sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį iš žemės naudojimo⁷.

Atitinka XIX Vyriausybės programos 15, 73, 616, 625, 671, 709 punktus.

3. Įvertinus žemės ūkyje naudojamo dirvožemio būklės stebėsenos rezultatus, įgyvendinti dirvožemio apsaugos priemones.

Dirvožemio būklė Lietuvoje yra sparčiai prastėjanti⁸. Todėl yra būtina imtis aktyvių veiksnių jį apsaugoti. Tai yra itin svarbu tiek privatiems asmenims, kurie nuomoja žemės ūkio paskirties žemę, tiek valstybei, kuri yra didžiausia žemės ūkio paskirties žemės nuomotoja.

Visos kitos gamtos sritys (miškai, oras, vanduo, gelmės, biologinė įvairovė) yra saugomos įstatymu. Daugybė kitų ES šalių, pvz.: Vokietija⁹, Austrija¹⁰, Nyderlandai¹¹, Bulgarija¹², turi nacionalinius teisės aktus saugančius dirvožemį.

Atitinka XIX Vyriausybės programos 751 punktą.

4. Maisto švaistymo mažinimas pirminėje gamyboje.

Maisto švaistymas sukelia nereikalingą spaudimą gamtos ištekliams ir daro poveikį apsirūpinimo maistu saugumui. Remiantis mokslinėmis studijomis, žemės ūkyje išvaistoma apie 21 proc. viso Lietuvoje išmetamo maisto¹³. Didelė dalis iššvaistomo maisto galėtų būti išsaugoma, tam tikslinga sukurti finansavimo priemones, kurios galėtų būti įgyvendintos, pvz., paskirstant paramą iš biodegalų gamybos plėtros finansavimo¹⁴.

Atitinka XIX Vyriausybės programos 141 punktą.

5. Žalingų aplinkai ir klimatui subsidijų atsisakymas.

Šiuo metu Žemės ūkio ministerija vis dar yra nusimatant žalingas aplinkai ir klimatui subsidijas tokias kaip pirmos kartos biodegalų gamybos plėtros finansavimas¹⁵ (plačiau apie pirmos kartos biodegalų problematiką ataskaitoje „Klimato kaita ir transportas“¹⁶). Tokios ir panašios subsidijos, kurios prisideda prie žalos aplinkai ir klimatui neturėtų būti numatytos.

Atitinka XIX Vyriausybės programos 741 punktą.

Esme pasiruošę bendradarbiauti ir, esant poreikiui, pateikti daugiau informacijos dėl kiekvieno iš pateiktų pasiūlymų. Šiuo atveju mūsų tikslas - Lietuvai pasiekti visus ES įsipareigojimus su pačiais mažiausiais kaštais ir prisidėti prie žemės ūkio sektoriaus transformacijos, kad ūkininkai norėtų keisti savo ūkininkavimą į tvaresnį.

⁷ https://zur.lt/wp-content/uploads/2022/01/Rekomendacijos_TS.pdf

⁸ https://www.lba.lt/uploads/documents/files/DIRVOZEMIUS%20EROZIJOS%20RIZIKA_JV_D_V_galutine_09-20-compressed.pdf

⁹ <https://www.gesetze-im-internet.de/bbodschg/BJNR050210998.html>

¹⁰ <https://www.ris.bka.gv.at/geltendefassung.wxe?abfrage=lroo&gesetzesnummer=10000318>

¹¹ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003994/2022-05-01>

¹² <https://lex.bg/laws/ldoc/2135569762>

¹³ <https://zum.lrv.lt/lt/naujienos/tarptautine-informavimo-apie-maisto-svaistyma-diena-kiekvienas-per-metus-ismetame-apie-140-kg-maisto/>

¹⁴ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/2db403b0d31911efbd239e318cbd5b26>

¹⁵ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/2db403b0d31911efbd239e318cbd5b26>

¹⁶ <http://www.circulareconomy.lt/transportas.pdf>

VšĮ „Žiedinė ekonomika“ – aktyvus narys:

Aplinkosaugos
koalicija

Vartotojų
aljansas
Lithuanian Consumers Alliance

Pasiūlymo tekstas parengtas įgyvendinant projektą ŽALINK – „Žaliosios ambicijos link: tikslinių grupių mobilizavimas siekiant plataus palaikymo ambicingoms Žaliojo kurso iniciatyvoms“. Projektas finansuojamas Klimato kaitos programos lėšomis, kurią administruoja Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra (APVA). Šis dokumentas atspindi jo autorių nuomonę, todėl nei Aplinkos ministerija, nei APVA negali būti laikomos atsakingomis už jame pateiktą informaciją.

Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

apva

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos
Aplinkos projektų valdymo agentūra